

Brokiga
samlingars bostad

FATABUREN 2007

Brokiga samlingars bostad

Brokiga samlingars bostad

NORDISKA MUSEETS OCH SKANSENS ÅRSBOK 2007

FATABUREN Nordiska museets och Skansens årsbok, är en skatt av kulturhistoriska artiklar som publicerats under mer än ett sekel.

Årsboken började som ett häfte med rubriken »Meddelanden«, redigerat 1881 av museets grundare Artur Hazelius för den stödjande krets som kallades Samfundet för Nordiska museets främjande. 1884 publicerades den första kulturhistoriska artikeln och när publikationen 1906 bytte namn till »Fataburen. Kulturhistorisk tidskrift« kom de vetenskapliga uppsatserna att dominera innehållet. Från och med 1931 fick årsboken Fataburen en mer populär inriktning och i stora drag den form som den har idag. Fataburen har sedan dess förenat lärdom och sakkunskap med syftet att nå en stor publik.

Fataburen är också en viktig länk mellan Nordiska museet och Skansen, två museer med en gemensam historia och en gemensam vänförening. Varje årsbok har ett tematiskt innehåll som speglar insatser och engagemang i de båda museerna, men verksamhetsberättelserna trycks numera separat och kan rekvideras från respektive museum.

Ekonomiskt stöd från Nordiska museets och Skansens Vänner gör utgivningen av Fataburen möjlig.

Fataburen 2007
Nordiska museets förlag
Box 27820
115 93 Stockholm
www.nordiskamuseet.se

© Nordiska museet och respektive författare
Redaktör Christina Westergren
Bildredaktörer Emma Palmér och Jessika Wallin
Omslag och grafisk form Lena Eklund
Omslagsbild foto Peter Segemark, © Nordiska museet samt bilder ur boken
Bilder på för- och eftersättsblad Skisser från I. G. Clasons arkitektkontor. Foto Mats Landin,
© Nordiska museet

Tryckt hos Fälth & Hässler, Värnamo 2007
ISSN 0348 971 X
ISBN 978 91 7108 5146

Samlarna samlas

Visst har de flesta människor idag mängder av saker i sina hem, men betyder det att vi alla är samlare? Jag tror att det första som krävs för att man ska räknas som samlare är att man själv ser sig som en sådan. Och att man ser sina ting som en samling. Samlande är en selektiv aktivitet där man sätter gränser för vad samlingen ska innehålla. Genom samlande ordnas och relateras saker till andra delar av samlingen skriver Russell W. Belk. Samlande kan också vara en kollektiv aktivitet där samlare ser och bekräftar varandras samlande, där de ordnar och relaterar sina egna samlingar till andra. Jag har varit med när samlarna samlas.

Samla i förening

Sociala kontakter är många gånger en förutsättning för att man ska kunna bygga upp en samling. 1941 grundades samlarföreningen Nordstjärnan i Sverige. Föreningen är rikstäckande med ett trettiofem lokalföreningar samt enskilda medlemmar i våra nordiska grannländer och till och med USA. Tio gång-

ANNA FOUGANTHINE
är kulturvetare med inriktning på socialantropologi.

Tittägg från 1890-talet i
Sven Hagmans samling.
Foto Jessika Wallin,
© Nordiska museet.

Marknad i Tullinge. Foto Peter Segemark, © Nordiska museet.

er per år ges tidskriften *Samlarnytt* ut och skickas till samtliga medlemmar. I den kan man läsa om vad som händer i de olika lokalföreningarna i landet och om olika antik- och samlarmässor, men framförallt består tidningen av samlarnas egna artiklar. Läsarna skriver om händelser, jubileer, samlingar eller historier kring samlandet. Man kan få läsa om omslagstecknaren till ungdomsböckerna om Hjortfot, om Emmabodas tändsticksfabrik och om tvättens historia från andra världskriget och framåt.

Hösten 2006 ordnades det i Stockholms lokalförening Sankt Erik både marknader och auktioner och dessutom en jubileumsfest för att fira föreningens 50 år. Till jubileet var ett par föreläsare inbjudna och som så ofta då samlarna samlas står kunskapsförmedling i centrum. »Samla, lära, veta« är nyckelord och här får man lära sig allt mellan himmel och jord. För ofta är det samlare själva som föreläser om sina objekt och specialområden. Och allt som det finns fler än ett exemplar av tycks vara potentiella samlarobjekt. Spritetiketter, veteranbilar,

askkoppar, bajonetter, uniformer, nålmärken och uppslagsverk är bara några exempel.

Vykort hör till ett av de vanligare samlarobjekten och har i Sankt Eriks förening fått en egen sektion. Här träffas vykorts-samlarna och tittar på varandras samlingar, köper och säljer till varandra och ger tips om var man kan få tag på särskilda motiv. Vykort är ett tacksamt samlarobjekt – det verkar finnas hur mycket som helst – men som med allt annat så stiger priset med efterfrågan. Vykortssamlande har blivit en dyr hobby. Topografier är vanligast – de allra flesta börjar med sin hembygd. Järnvägsmotiv hör till det mest attraktiva och sådana kort kan kosta flera tusen. Frankerade kort som cirkulerat och har en historia värderas högre än andra.

Nordiska museet har också samlat på vykort.

Får alla vara med?

Samlarna i Nordstjärnan är olika, att försöka hitta den typiska samlaren är nog slöseri med tid. De har olika bakgrunder, olika erfarenheter, olika personligheter och de förklarar sitt samlande på olika sätt – som intresse, makt, nyfikenhet, nostalgi, status, kontroll och inte minst social interaktion. Att många är med tycks vara något av meningen med föreningen.

Barbro Löhr är medlem i Linköpings lokalförening Hans Brask och har en gedigen samling av djurfigurer i glas hemma i bokhyllan. Men Barbro tillhör den typ av samlare som samlar på det mesta. Hennes senaste fynd är en liten röd gris, ett utmärkt tillskott till djursamlingen. På väggarna hänger vackra tallrikar med svartvita motiv, i skåpen står finglasen uppradade i klungor och på byrån trängs fotografier av barn och barnbarn. Helt vardagliga ting som hos Barbro blir små samlingar. Hon berättar med stor entusiasm om allt roligt samlarföreningen arrangerar:

De träffas minst en gång i månaden och varje gång är det någon där och föreläser om något ämne. »Man får alltid lära sig något nytt«, säger hon. Någon gång har till och med Antikrundan varit där och hälsat på och ibland åker de på utflykt. Nyligen besökte de ett bil- och båtmuseum utanför Motala. Museet innehöll bland annat fem tusen små bilar och en båt som en gång varit i Ivar Kreugers ägo. Vissa medlemmar samlar inte på någonting alls utan är bara med för att träffa folk. För det finns gott om intressanta människor i Nordstjärnans samlarförening.

Sven Hagman är ordförande i lokalföreningen Sankt Erik i Stockholm och har Sveriges största samling av konfektyrhistoria. Han började samla på tablettaskar när han var 11 år. Märket hette Drill och hade fåglar på baksidan, något Sven alltid älskat. Drills tablettaskar var liksom mycket annat godis i början på 30-talet konstruerat för att samlas på, samlarbilderna på godispappret var en försäljningsstrategi. ALFA filmkola från Lindahls med idolbilder på bl.a. Alice Babs och Allsvenskans stjärnor är ett annat exempel.

Svens samling sträcker sig från 1870-talet fram till 1960 – utom när det gäller just tablettaskar som han fortfarande för-

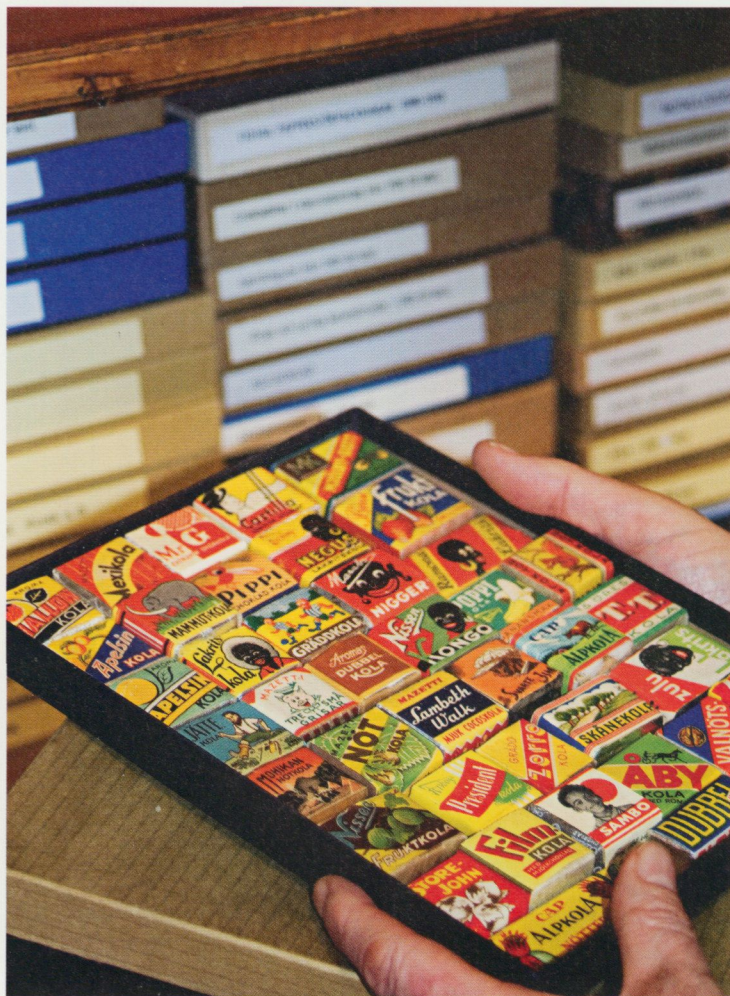

Biografställ med
sedvanligt godis
från 1956 i Sven
Hagmans samling.
Foto Jessika Wallin,
© Nordiska museet.

Sven Hagman med en del av sina samlingar av svensk konfektyrindustri. Foto Jessika Wallin, © Nordiska museet.

värvar. Sven brukar skanna av tablettaskhyllan i butiken och han ser snabbt om något nytt tillkommit i tablettaskvärlden. De första tablettaskarna var plåtemballage och kom när bilen slog igenom på 20-talet. På 50-talet blev de dock för dyra att tillverka och idag kan den intresserade få betala många hundra för en plåttablettask på auktionssajter på nätet.

10-öres dubbelkola från 1930-talet i Sven Hagmans samling.
Foto Jessika Wallin, © Nordiska museet.

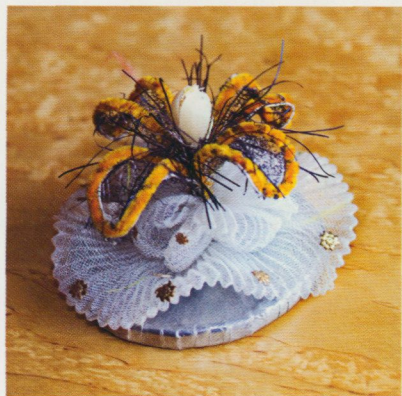
Till vänster karamellburkar eller »turistförpackningar« i litograferad plåt som hade sin höjdpunkt på 1920- och 30-talen. Nedan en försäljningskartong av Cloettas första tablettask Hvita korset från 1922, två sockerpillerfigurer av glas från 1897 föreställande Oscar II och Sofia och en pastillautomat med de hälsobringande pastiller för 25 öre som tillhör 1930-talets sortiment i Malmö Lakritsfabrik. Foto Jessica Wallin, © Nordiska museet.

1986 gav Sven ut boken *Tidernas godis* som handlar om konfektyrindustrins historia. I den får man följa sötakernas väg från de gamla egyptierna till 1950-talets barntablettaskar som Frutti och Friska fläktar. Man kan läsa om högtidskonfekten som kom till på 1600-talet tack vare Drottning Kristinas över-

Bröllopskonfekt
och kunglig kon-
fekt. Konfekten till
vänster från J. C.
Landelius konditori
i Stockholm, 1870–
90. Foto Jessika
Wallin, © Nordiska
museet.

flödsförordning. Hon ville få bukt med adelns alltmer överdådiga festmåltider och genom förordningen tilläts enbart vin och konfekt vid bjudningarna vilket ledde till en mer utvecklad och avancerad konfektkonst. Boken skrev Sven för att dela med sig av sin samling och all sin kunskap kring den. Och kanske är det något speciellt med godisförpackningar från barndomen – plötsligt minns man smakerna och den spänning som låg i att bara få äta godis på lördagar. Nostalg i en liten ask.

På frågan om vad Svens samling berättar om honom som person svarar han att den är en del av hans liv – men absolut inte allt. »En del samlare samlar på allt möjligt men den seriöse samlaren är mer fokuserad. Man måste vara pedant och noggrann.« För Sven blev hobbyen en kunskap som utvecklades till kunskapsförmedling.

Förvaringslådor i Sven Hagmans samling. Foto Jessika Wallin, © Nordiska museet.